

Onderwerp

Stand van zaken Smart Specialisation Strategie (S3)

Registratienummer

1419549

Datum

20 november 2012

Auteur

G. van Dalen

Afdeling/Bureau

PME

Openbaarheid

Passief openbaar

Portefeuillehouder

Appelman, J.N.J.

Ter kennisname aan PS en
burgerleden*Doel van deze mededeling:*

Provinciale Staten te informeren over de ontwikkelingen ten aanzien van de voortgang van S3.

Inleiding:

De Europese Commissie heeft in juni 2011 voorstellen gepresenteerd voor het Meerjarig Financieel Kader van de Unie voor de periode 2014-2020. Met betrekking tot het structuurfondsbeleid (o.a. EFRO) is als belangrijk element aangegeven dat geconcentreerd ingezet moet worden op de prioriteiten die gekoppeld zijn aan de Europa 2020 strategie.

Een voortvloeisel hieruit is dat de EC als ex ante conditionaliteit voor de opstelling van nieuwe Europese structuurfondsprogramma's voor de periode 2014-2020 stelt dat er een zogeheten Smart Specialisation Strategie (S3) voor de regio moet zijn opgesteld.

Flevoland is voor wat betreft de structuurfondsperiode 2007-2013 samen met de andere randstadprovincies en de G4 steden, partner in het operationeel programma Kansen voor West. Inzet van de partners is om ook in de periode 2014-2020 een gezamenlijk EFRO-programma uit te voeren, Kansen voor West II.

Een conceptversie van een S3 voor landsdeel West is het afgelopen jaar in samenwerking met de acht partners en na consultatieronden met universiteiten, kennisinstituten, VNO/NCW en MKB vertegenwoordigers, individuele bedrijven en overheden tot stand gekomen.

In de aanloop naar een nieuw Europees programma zetten de partners in landsdeel West (P4-G4) in op een geïntegreerde gebiedsgerichte ontwikkeling van de regio binnen de kaders van de Europa 2020-strategie. De invulling van een nieuw programma is mede gebaseerd op de economische visies uit de regio's en van het Ministerie van EL&I (Het betreft de Metropoolregio Amsterdam (Noordvleugel), de Zuidvleugel van de Randstad, de provincie Utrecht en het nationale topsectorenbeleid).

Het programma Kansen voor West II oriënteert zich op de volgende drie voorgeschreven inhoudelijke thema's uit de EFRO verordening, die 11 thema's kent.

- thema 1: versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie;
- thema 3: vergroting van de concurrentiekracht van kleine en middelgrote ondernemingen;
- thema 4: ondersteuning van de overgang naar een koolstofarme economie in alle bedrijfstakken;

De S3 richt zich vooral op thema 1.

Mededeling:

Hierbij ontvangt u informatie over de stand van zaken m.b.t de ontwikkelingen ten aanzien van de S3 die de basis vormt van het 2^e Europees programma Landsdeel West 2014-2020.

Het vervolg

De huidige conceptversie van de S3 wordt een onderdeel van het nieuw te vormen Operationeel Programma “Kansen voor West II” voor de periode 2014-2020.

De onderbouwing met factsheets (topteams en CBS-gegevens) en aanvullende input uit de regio's zal de komende maanden een vervolg krijgen. Een definitieve S3 zal begin volgend jaar klaar moeten zijn waarna deze ter goedkeuring wordt aangeboden aan de acht colleges.

Ter inzage in de leeskamer

Niet van toepassing

Verdere informatie

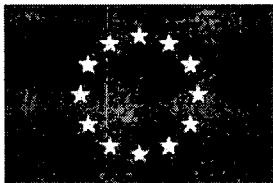
bijlage

Concept “Slimme specialisatiestrategie West-Nederland”

C O N C E P T

**Slimme Specialisatie Strategie
West-Nederland
80% versie**

15 November 2012

Kansen
voor **West**
G4P4

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Innovatie in West-Nederland	3
Doelstelling Slimme Specialisatie Strategie voor West-Nederland	4
Uitwerking slimme specialisatie strategie	5
Keuzes voor speerpunten	6
Cross-overs, duurzaamheid en kennisvalorisatie in de topsectoren	7
Rolkeuze overheden	9
Toepassingsbereik van de slimme specialisatiestrategie	10
Naar een 100% versie van de slimme specialisatie strategie	10
Bijlage I: Factsheets Topsectoren	11
Bijlage II: Verslag van de consultatie Slimme specialisatie strategie (S3) onder vertegenwoordigers van het bedrijfsleven	37
Bijlage III: Schriftelijke bijdragen van het bedrijfsleven	41
Bijlage IV:: Verslag consultatie kennisinstelling op 13 maart 2012	56
Bijlage V: Aanvullende bijdrage universiteiten	61
Bijlage VI: Verslag Consultatie overheden	73
Bijlage VII: Europese en nationale kaders	76

Inleiding

De overheden binnen het EFRO programma Kansen voor West hebben begin 2011 gekozen voor het opstellen van een Slimme Specialisatie Strategie (S3) voor de regio. Dit initiatief werd gestimuleerd door de conceptverordeningen voor de inzet van de structuurfondsen waarin de S3 als randvoorwaarde (conditionaliteit) wordt voorgesteld bij de besteding van Europese middelen gericht op de versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie (de zogenaamde thematische prioriteit 1). Tegelijkertijd was duidelijk dat mede door de grote verscheidenheid aan economische sectoren in de regio, het innovatiepotentieel onvoldoende wordt benut mede door een gebrek aan focus op de meest kansrijke clusters. De verwachte afname van overheidsgelden (zowel nationaal als Europees) maakt een meer optimale inzet en afstemming van de verschillende geldstromen gericht op innovatie van het grootste belang.

De S3 voor West-Nederland maakt inzichtelijk welke uitgangspunten de overheden hanteren om het innovatievermogen in de regio te versterken en op welke wijze de sociale, economische en kennispartners daartoe bijdragen. Deze S3 geeft een analyse van de innovatiegraad van West-Nederland in het algemeen en van de bedrijven en kennisinstellingen en de samenwerking ertussen in het bijzonder. Aansluitend op deze analyse worden de doelstellingen voor de komende programmeringsperiode gesteld en de actielijnen waarlangs dit gaat plaatsvinden.

Hierbij wordt voortgebouwd op de fundamenteën van de onlangs vastgestelde regionaal economische agenda's mede voortkomende uit het nationale topsectorenbeleid. Aansluitend hierop heeft een brede consultatie plaatsgevonden met de economische partners en de kennisinstellingen. De hoofdlijnen hiervan zijn neergelegd in deze S3. In de bijlagen is per topsector een nadere verbijzondering uitgewerkt welke is getoetst bij de topteams van het ministerie van Economische Zaken. Ook zijn de bijdragen van de consultaties integraal in de bijlagen opgenomen.

In de S3 voor West-Nederland is gekozen voor een brede benadering voor innovatie en daarbij voor een breed scala aan Europese fondsen maar vooral ook nationale middelen aan deze strategie te verbinden. Vooropgesteld moet echter worden dat de doelstellingen en de inzet primair de EFRO middelen omvatten en dat de effectieve inzet ervan niet bepaald wordt door aansluiting op andere fondsen waar andere beslissingsgronden en besluitvormingsprocedures een rol spelen. Noch kan de sterk beperkte hoeveelheid aan EFRO middelen een rem vormen voor de bredere inzet van publieke en private partners op andere (Europese) geldstromen zoals die van Horizon 2020.

Disclaimer

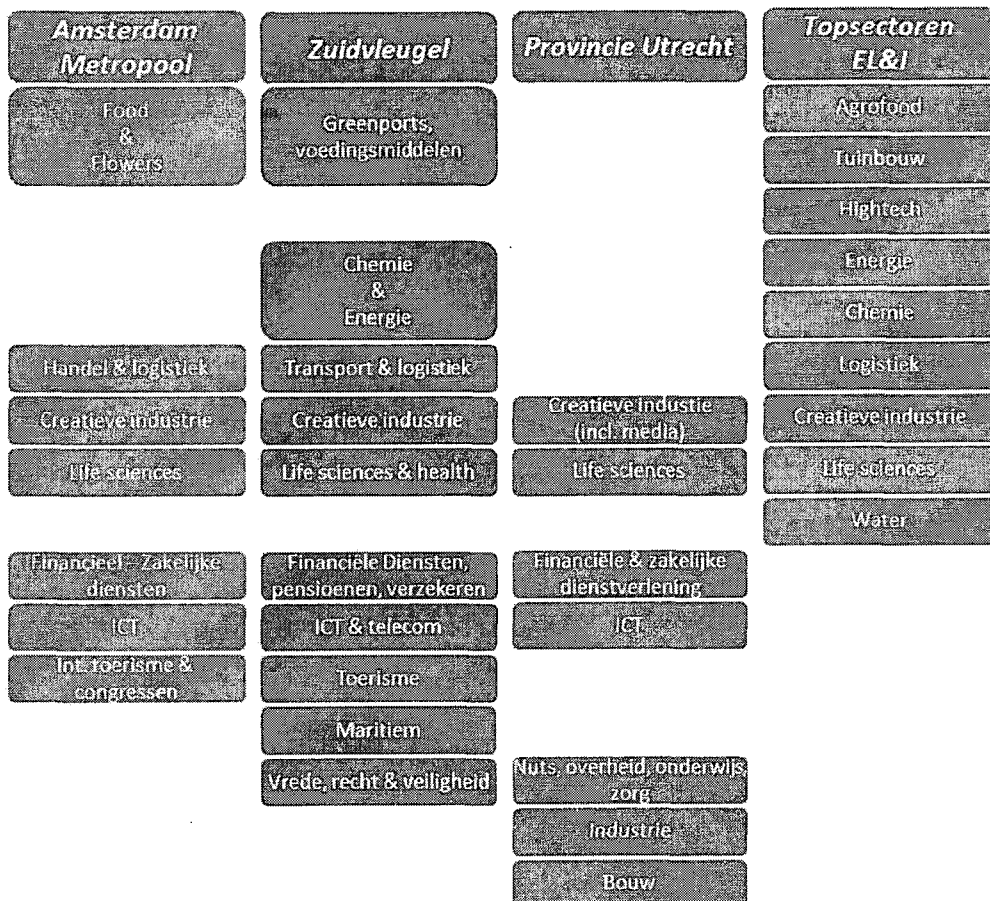
De overheden in West committeren zich eraan dat de budgetten voor de thematische prioriteit 1 "Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie" in het Operationeel Programma Kansen voor West II ingezet zullen gaan worden conform de uitgangspunten van de S3 en stimuleren de inzet van overige relevante middelen conform deze uitgangspunten, maar zullen de inzet van deze overige middelen geenszins limiteren tot de acties welke gefinancierd kunnen worden uit de beperkte structuurfondsmiddelen.

Innovatie in West-Nederland

De onlangs gepubliceerde Regional Innovation Scoreboard 2012¹ plaats drie van de vier regio's in West-Nederland als 'innovation leader' in de categorie innovation performance en één als 'follower'. Alle vier de regio's scoren als 'leading absorber' waar het gaat om de besteding van de kaderprogramma's voor Onderzoek en Ontwikkeling. Deze resultaten worden mede mogelijk gemaakt door de uitzonderlijke dichtheid aan kennisinstellingen, met bijvoorbeeld zeven universiteiten. Daarnaast kenmerkt West-Nederland zich door een sterk gediversifieerde economie waarbinnen alle door de rijksoverheid benoemde topsectoren van significante omvang zijn². Binnen West-Nederland zijn drie subregio's te onderscheiden, die naast gedeelde sectoren vaak ook op specialisaties concurreren met de rest van de wereld.

De drie subregio's leveren met elk hun eigen economische visie³ een complexe mix van van niches, sectoren en (soms met elkaar) concurrerende kernlocaties. West-Nederland als schaalniveau voor een slimme specialisatie strategie moet dan ook veel meer worden gezien als een goed functionerende (administratieve) regio waarbinnen verschillende veelbelovende ecosystemen tot ontwikkeling kunnen komen.

De regionale economische visies in West-Nederland vergeleken met het topsectorenbeleid.

¹ Regional Innovation Scoreboard 212, Regional Competitiveness Index, European Cluster Observatory

² Monitor topsectoren, CBS, oktober 2012

³ Economische visies Metropoolregio, Zuidvleugel en Provincie Utrecht

De internationale concurrentiepositie is in sterke mate bepalend voor de lokale economische ontwikkelingsmogelijkheden. Bedrijven in West-Nederland concurreren vooral met bedrijven in Parijs, Vlaanderen, het Ruhrgebied en Milaan – regio's die alle excelleren in de kenniseconomie (afgemeten naar de R&D-intensiteit van de bedrijvigheid en innovatie), goede fysieke bereikbaarheid en goede potenties van de beroepsbevolking (afgemeten naar omvang, werkloosheidspercentage en opleidingsniveau). Studies van de OESO⁴, het CPB⁵, het PBL⁶ en de eigen Randstadmonitor⁷ brengen vier knelpunten in het versterken van West-Nederland naar voren, te weten:

- Bereikbaarheid, met name negatief beïnvloed door congestie.
- Sociale cohesie als gevolg van demografische ontwikkelingen.
- Achterblijvende verduurzaming van de economie van West-Nederland.
- Gebrekkige kennisvalorisatie.

Met name deze laatste twee hebben betrekking op een slimme specialisatie strategie.

In de landenspecifieke aanbeveling onderstreept de Europese Commissie het relatief onderpresteren op private R&D investeringen. Waar het nationale doel op 2,5% van het BNP ligt, hetgeen al onder het Europese streefcijfer ligt, is in de huidige situatie sprake van slechts 1,83%. West-Nederland ligt daar met 1,7 %, relatief nog eens onder hetgeen laag is in vergelijking met andere Europese kennisregio's. Hoewel deze investeringen vooral tot stand komen in industrieën die maar beperkt gesitueerd zijn in West-Nederland ligt er toch een serieuze uitdaging om het nationale streefcijfer van 2,5% te behalen.

Een tweede punt van zorg die de Europese Commissie identificeert is de beperkte 'uptake' van de innovaties door de bedrijven. Met name MKB ondernemingen lopen fors achter ten opzichte van de rest van de EU. Slechts 70% van hen innoveert 'in house' waar het EU gemiddelde op 87% ligt. De grootste beleidsmatige uitdaging ligt dan ook in de mate waarin West-Nederland in staat is om de specifieke en internationaal excellerende kennis uit wetenschappelijk onderzoek bij universiteiten en kennisinstellingen, te koppelen aan het concurrerende maken van bedrijven in specifieke clusters.

Aanvullend benadrukt de Commissie het belang van het versterken van het concurrentievermogen van het MKB, arbeidsmarktparticipatie en een milieuvriendelijke economie en een efficiënt gebruik van grondstoffen⁸.

Doelstelling Slimme Specialisatie Strategie voor West-Nederland

Voortbouwend op de drie regionale strategieën en de geïdentificeerde knelpunten is de hoofddoelstelling van de slimme specialisatie strategie:

Het verbeteren van de economische concurrentiekracht van West-Nederland versterken door verhoging van de investeringen in R&D en innovatie te bevorderen.

---

⁴ OESO, Territorial Review Randstad Holland, 2007

⁵ Centraal Planbureau, Stad en Land, 2010

⁶ Planbureau voor de Leefomgeving, De concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad in Europa, Beleidsstudies, mei 2011

⁷ TNO, De Top 20 van Europese stedelijke regio's 1995-2009; Randstad Holland in internationaal perspectief (Randstadmonitor 2010-2012), juni 2011

⁸ Europese Commissie, Position of the Commission services on the development of the partnership agreement and the programmes in The Netherlands for the period 2014-2020, van 31 oktober 2012.

Als onderliggende doelstellingen zijn geformuleerd:

- *Het versterken van de gezamenlijke kennisinfrastructuur.*
- *Het aandeel private R&D-uitgaven verhogen, waarmee de valorisatie van beschikbare kennis in de regio stijgt.*

Deze hoofd- en subdoelstellingen geven de drie fasen van de innovatiecyclus weer. De slimme specialisatie strategie is er dan op gericht om een bijdrage te kunnen leveren op al deze drie fasen. Het 'Aandeel innovatie in het Bruto Regionaal Product' en het 'Aandeel private investeringen in R&D en innovatie' zijn daarbij goede indicatoren die de voortgang in het behalen van de doelstellingen inzichtelijk maken⁹.

Uitwerking slimme specialisatie strategie

Het kader voor de concrete uitwerking van de slimme specialisatie strategie wordt bepaald door de grote maatschappelijke uitdagingen uit de Europa 2020 strategie, met daarbinnen vanuit de regionale economische programma's de aansluiting op de negen topsectoren en twee horizontale thema's kennisvalorisatie en duurzaamheid.

Centraal staat daarom het bieden van innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen en behoeften. Die behoeften hebben in toenemende mate een samengesteld karakter, hetgeen onder meer tot uiting komt in energie en wonen, voeding en gezondheid, werk en gezondheid en transport en energie. Dat vraagt van bedrijven en kennisinstellingen in toenemende mate dat over de grenzen van de eigen sector wordt heengekeken en – gewerkt. Meer en meer zullen de oplossingen voor de samengestelde behoeften moeten worden ontwikkeld via verbindingen tussen sectoren. De slimme specialisatiestrategie van West-Nederland zat daarom naast het versterken van een gezamenlijke kennisinfrastructuur in op het faciliteren van cross-overs.

Kenmerkend voor innovatie en daarmee ook voor de innovatieve cross-overs is dat ze niet 'bedacht' worden, maar ontstaan in een ondernemend samenspel tussen bedrijven onderling en samen met kennisinstellingen en overheden. Daarbij kiezen de overheden in West-Nederland bewust voor een volgend-faciliterende rol, door een eerste afbakening van het speelveld te bepalen en vervolgens bedrijven en kennisinstellingen de ruimte te bieden om te komen met voorstellen voor de invulling van de slimme specialisatie strategie.

Daarbij dient ook in ogenschouw te worden genomen dat innovatie geen statisch gegeven is. Gedurende de uitvoering van de strategie zullen nieuwe inzichten ontstaan die een plek zullen moeten krijgen. Bedrijven die nu nog buiten de topsectoren vallen kunnen nieuwe belangrijke ontwikkelingen tot stand brengen die vragen om een hernieuwde focus. En uit de cross-overs van sectoren kunnen de nieuwe groeidiamenten voor de toekomst ontstaan. Dit vereist een permanente dialoog binnen de triple-helix die de slimme specialisatie strategie op koers houdt en flexibiliteit in de instrumenten om nieuwe ontwikkelingen te kunnen faciliteren.

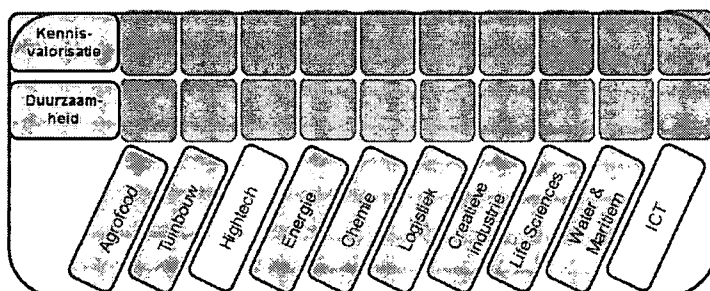
⁹ Voor het monitoren van de doelstelling gezamenlijke kennisinfrastructuur wordt in nader overleg met de andere landsdelen, het CBS en het ministerie van Economische Zaken een geschikte indicator toegevoegd.

Keuzes voor speerpunten

Bij de uitwerking van de Slimme Specialisatie Strategie naar concrete speerpunten zijn de negen topsectoren¹⁰ afgezet tegen de twee horizontale thema's Kennisvalorisatie en duurzaamheid. ICT wordt weliswaar nog te weinig ingezet binnen de verschillende topsectoren, door een gebrek aan goede business cases, gebrek aan massa door te weinig vraagbundeling en complexiteit binnen ketens¹¹. Maar omdat ICT in alle drie de economische visies van West Nederland als een belangrijke enabler wordt gezien, is deze alsnog vermeld als aparte sector met een sterke link naar de topsector HTSM.

Afbakening slimme specialisatie strategie

Hiermee is het mogelijk om in de slimme specialisatie strategie tot een brede keuze van het aantal sectoren te komen. De horizontale thema's kennisvalorisatie en duurzaamheid worden daarbij gezien als belangrijke dwarsdoorsnijdende thema's. De nadere verbijzondering van deze speerpunten is uitgewerkt in factsheets per topsector welke zijn opgenomen in bijlage I. Ook hier is weer gebruik gemaakt van de inzet van het topsectorenbeleid, met name de afspraken zoals vastgelegd in de innovatiecontracten.

In aanvulling hierop zijn de economische partners en kennisinstellingen nadrukkelijk geraadpleegd over hun eigen inzet in de komende jaren en de rol die zij daarbij zien weggelegd voor de slimme specialisatie strategie van West-Nederland. Daarmee moet mede voorkomen worden dat de strategie topdown en aanbod gestuurd gaat werken. Vraagsturing en partnerschap vanuit een bottom-up benadering moeten centraal blijven staan.

In de consultatie met het (innovatieve) bedrijfsleven is via verschillende wegen (intermediaire organisaties, VNO/NCW, individuele bedrijven) input ingebracht. Vanwege het grote aantal partners zijn de resultaten vrij diffuus, en verschillen deze per topsector. Naar verwachting wijken de meningen vanuit het bedrijfsleven in West-Nederland niet veel af van de landelijke trend, waardoor de input die het bedrijfsleven heeft geleverd voor de landelijke topteams als uitgangspunt kan worden genomen voor West Nederland. In de eerste consultatieronde met het bedrijfsleven zijn wel als speerpunten genoemd:

- Aansluiten bij topsectoren.
- Toegang tot financiering.
- Valorisatie van innovaties gericht op transitie naar een duurzame regio.
- Versterken van het groeivermogen van MKB bedrijven
- Samenwerking bevorderen tussen pieken/niches in verschillende sectoren

¹⁰ Voor de eenvoud van het model is gekozen voor de topsectoren, maar het gaat vanzelfsprekend om de link met de drie regionaal economische visies.

¹¹ Innovatie in topsectoren, ICT-office

Uit de consultatie van de kennisinstellingen is er vooral een breed draagvlak voor het thema kennisvalorisatie. De concrete onderbouwing van verdere niches blijft exemplarisch; wel wordt duidelijk dat op een aantal speerpunten er groot draagvlak (b)lijkt bij het (investerende) bedrijfsleven. De aansluiting bij de topsectoren is vrijwel overal gemaakt. In aansluiting op deze consultaties hebben de bestuursvoorzitters van de Universiteiten besloten gezamenlijk input te leveren voor het nieuwe Kansen voor West-programma door middel van een gezamenlijke investeringsagenda. Deze agenda is inmiddels uitgewerkt en legt vooral de nadruk op het creëren van goede faciliteiten vanuit de kennisinstellingen. Door als Kansen voor West te investeren in de noodzakelijke randvoorwaarden voor R&D, kan een betere positionering ten opzichte van programma's als Horizon 2020 en het topsectorenbeleid (R&D) kunnen worden bewerkstelligd.

In een laatste consultatie zijn de verschillende overheden in West-Nederland inclusief de rijksoverheid uitgenodigd. Op de twee focuslijnen, die zich concreet en overeenstemmend hebben afgetekend in de consultaties bij kennisinstellingen en bedrijfsleven, is gereflecteerd door de publieke partners. Dat heeft geleid tot de volgende wensen en aanbevelingen:

- Verbindt de kennisinfrastructuur met daadwerkelijke toepassingen en betrek bedrijfsleven.
- Beperk het niet alleen tot universiteiten, maar neem ook nadrukkelijk het HBO en andere kennisinstellingen in West-Nederland mee.
- Kijk in hoeverre de mate van aansluiting bij de grote maatschappelijke uitdagingen een onderscheid kan maken tussen projecten.
- Gebruik de grote maatschappelijke uitdagingen van de Europa 2020 strategie om in het nieuwe programma onderscheid te gaan maken tussen mate van passendheid bij die doelstelling.
- De intelligente verbindingen tussen sectoren dienen gestimuleerd te worden.
- Ten aanzien van de cross-overs wordt aangegeven om niet binnen maar juist tussen sectoren verbindingen te leggen.

Cross-overs, duurzaamheid en kennisvalorisatie in de topsectoren

De uitwerking van de topsectoren in de regionale economische agenda's en de verbijzondering naar cross-overs en de thema's duurzaamheid en kennisvalorisatie is in meer detail in de factsheets opgenomen. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de knelpunten in het innovatieklimaat in West-Nederland aanzienlijk verschillen, hetgeen vraagt om maatwerk in de oplossingsrichtingen. De samenvatting hiervan is opgenomen in de tabel op de volgende pagina.

In de tabel zijn in de kolom cross-overs de kansrijke toepassingen van bestaande technologieën of ideeën binnen andere sectoren opgenomen. Deze inzet is nadrukkelijk breder dan de topsectoren alleen. Nadere verbijzondering is nodig om specifiekere niches en/of technologiegebieden te identificeren, maar vooralsnog worden hier vooral de kansrijke links aangeduid.

Topsector	Cross overs	Thema's Duurzaam	Thema's Kennisvalorisatie
Tuinbouw & Uitgangsmateriaal en Agro & Food ¹⁾	Tuinbouw en Life Science High Tech, Energie, Logistiek Water, Creatieve Industrie	duurzame Greenports, efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen (o.a. biobased economy), Green Life Sciences	voedselzekerheid; voedselveiligheid; efficiënt gebruik van natuurlijke hulpbronnen, gezondheid
Life Sciences	Kansen bij alle topsectoren	Gezondheid en welbevinden, Fytosanitair, public health: regenerative medicine.	biofarmacie, oncologie & imaging, image guided medicine, moleculair technology, healthy aging, plant protection, public health: regenerative medicine, Veterinaire geneeskunde, cancer Infectieziekten/mens en dier
Chemie	Chemie met energie, Tuinbouw Uitgangsmateriaal, Agro & Food, Logistiek	biobased economy,	biobased economy; slimme materialen, Seed Coating
Energie	Energie met chemie, agro, tuinbouw, logistiek; Energie uit water	biobased economy, clean tech, resource efficiency en transitie, decentrale energie opwekking, energie besparing in gebouwde omgeving.	biobased economy, clean tech resource efficiency en transitie, decentrale energie opwekking, energie besparing in gebouwde omgeving
Creatieve Industrie	Kansen bij alle topsectoren	ICT/serious gaming, smart energy grids, smart environmental information systems	serious gaming, Samenwerkende waardeketen, service innovation, SMART City Solutions, app-ontwikkeling, animatie, big en/of open data, media, Niet technologische innovatie: ketenregie ³⁾
Water, Delta & Maritiem	Delta/maritiem en ict, energie,	clean tech, klimaatadaptatie, klimaatbestendig en duurzaam, watertransport, offshore energie, deltatechnologie, Telen op water, Duurzame Greenports,	Water veiligheid, leefbaarheid, klimaatadaptatie, floodmanagement, klimaatbestendig en duurzaam watertransport, offshore energie, deltatechnologie, energie uit water
High Tech/ICT ²⁾	High Tech en ICT, en Tuinbouw & Uitgangsmateriaal	Finance & sustainability	safety en security, Robotisering, Automatisering, Seed Technology Kwantitatieve genetic, conversion technology, Bioinformatica, lucht en ruimte vaart, eScience, Open (Big) data, SMART cities, e-health.
Logistiek	Logistiek en tuinbouw, ICT, Agro & Food, Life Sciences	duurzame logistiek/mobiliteit, e-mobility, verduurzaming goederenvervoer	ketenregie; synchromodaal vervoer, Ketenomkering, Ketenverkorting, versnelling logistieke ketens.

1) en 2) twee topsectoren samengevoegd

3) het vinden van integrale oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken door het organiseren van nieuwe ketens rond nieuwe verdienmodellen.

De kolommen duurzaamheid en kennisvalorisatie grijpen terug op die thema's waar West-Nederland nog de nodige slagen dient te maken. In de context van de Slimme specialisatie strategie ligt de nadruk op de economische toegevoegde waarde die de regio binnen elke topsector kan leveren voor lange-termijn perspectieven op het gebied van ondermeer grondstoffen en energie efficiëntie, cleantech, en een biobased-economy. In de tabel zijn de mogelijke niches en thema's waar West-Nederland daadwerkelijk een comparatief voordeel kan behalen in beeld gebracht.

Ten behoeve van de kolom kennisvalorisatie is de gehele innovatieketen (van fundamenteel onderzoek naar pre concurrentieel onderzoek en marktintroductie) tegen het licht gehouden. Daarbij staat de vraag centraal "Welke kennis ligt in West 'op de plank' en heeft de grootste kans om daadwerkelijk zich te ontwikkelen tot een economisch rendabele niche of cluster?" Daarbij wordt ook gekeken in welke fase van de innovatieketen welk stimuleringsinstrument tot de beste resultaten leidt.

De cross-overs en thema's zijn daarbij geen limitatieve opsomming en niet bedoeld om aan te geven dat de beschikbare middelen uitsluitend hierop ingezet zullen worden. Eerder schetsen ze de mogelijke interventierreinen voor investeringen met Europese middelen. In de uitwerking van instrumenten voor deze strategie (diverse programma's) zal de innovatieketen (van kennis tot kassa) samenhangend worden gefaciliteerd. De slimme specialisatie strategie is daarbij gericht op de versterking van de gedeelde onderzoeksinfrastructuur aan de inputkant van de kennisketen en op proeftuinen en living labs aan de outputkant, waarmee valorisatie van kennis centraal staat.

De tabel geeft zo een schetst van het speelveld waar West-Nederland zich verder op zou kunnen specialiseren, zodat concurrentiekracht en verdienvermogen op termijn worden versterkt en de maximaal wordt bijgedragen aan de centrale doelstelling gericht op het verbeteren van de economische concurrentiekracht van West-Nederland door een verhoging van de investeringen in R&D en innovatie te bevorderen.

Rolkeuze overheden

Voor de regionale en lokale overheden in West-Nederland leidt deze invulling van de slimme specialisatie strategie tot verschillende rollen, die gemeenschappelijk hebben dat ze volgend-faciliterend zijn:

- Launching customer.
- faciliteren met randvoorwaarden, waaronder regelgeving.
- Faciliteren met geld, met name voor de ondersteunende infrastructuur en de valorisatie van kennis.
- Faciliteren van het regelmatig ijkken van de slimme specialisatiestrategie, op basis van consultaties en monitoring via data.
- Bewaken van de samenhang tussen de verschillende programma's die een bijdrage leveren aan de invulling van de slimme specialisatie strategie.
- Toetsen van de mate waarin de instrumenten daadwerkelijk inspelen op het invullen van samengestelde behoeften en grote maatschappelijke uitdagingen.
- Inzetten van flexibele programmeringmechanismen om snel in te kunnen spelen op veranderingen in de economie en opkomende specialisaties.

Toepassingsbereik van de slimme specialisatie strategie

Een slimme specialisatiestrategie brengt focus aan in de inspanningen die erop gericht zijn om innovatie en ondernemerschap te stimuleren. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat de strategie door een groot aantal programma's gerealiseerd kan worden zoals zichtbaar gemaakt in de onderstaande figuur:

S3 West-Nederland

EIB/EIF <i>Kapitaal ten behoeve van fondsvorming</i>	<i>Europees Sociaal Fonds Opleiding, sociale innovatie</i>
INTERREG <i>Internationale netwerken en kennisoverdracht</i>	Horizon2020 <i>(KP8 /technologiefondsen) R&D-trajecten</i>
<i>Nationaal Onder andere topsectorenbeleid</i>	Regionaal <i>Regionale, provinciale, stedelijke programma's</i>

In de factsheets worden deze mogelijkheden waar relevant nader in beeld gebracht.

Naar een 100% versie van de slimme specialisatie strategie

De komende maanden worden nog verschillende acties ondernomen om tot een definitief voorstel van de slimme specialisatie strategie voor West Nederland te komen. Ten eerste zal met behulp van de regionale clustering van de topsectoren die het CBS eind november zal opleveren en, in afstemming met de andere landsdelen en het ministerie van Economische Zaken, mogelijk een verdere aanvulling daarop een definitieve onderbouwing van de strategie plaatsvinden. Daarbij zal nadrukkelijk worden gekeken naar samenwerking tussen de clusters in de verschillende landsdelen mogelijk, of een verdere specialisatie op niches noodzakelijk is. Dat zal in de definitieve factsheets worden opgenomen.

In aansluiting hierop zal een internetconsultatie plaatsvinden waarbij de eerder geraadpleegde partners hun reflectie kunnen geven en de lacunes in de strategie worden aangevuld.

Dit moet in februari 2013 resulteren in een definitieve versie van de slimme specialisatie strategie voor West-Nederland die ter bespreking zal worden voorgelegd aan het bestuurlijk overleg met de rijksoverheid.